

<http://dx.doi.org/10.16926/cd.2024.01.02>

AGATA ZAWISZEWSKA-SEMENIUK

Uniwersytet Szczeciński

<https://orcid.org/0000-0002-8098-5748>

NAGRODY LITERACKIE POLSKIEJ AKADEMII LITERATURY – STAN I PLAN BADAŃ

Jak cytować [how to cite]: Zawiszewska-Semeniuk A., *Nagrody literackie Polskiej Akademii Literatury – stan i plan badań*, „Czytanie Dwudziestolecia” 2024, nr 1, s. 33–47.

Streszczenie

Artykuł prezentuje plan badań nad nagrodami literackimi przyznawanymi przez Polską Akademię Literatury (PAL) w latach 1935–1939. Akademii i nagrody uznawane są za kluczowe elementy „ekonomii prestiżu” (pojęcie Jamesa Englisha), czyli kolektywnego i upolitycznionego systemu praktyk kulturowych „wytwarzających” sztukę jako „wartość kulturową” w wyniku wielu złożonych transakcji między różnymi aktorami życia społecznego (np. politycy, urzędnicy, pisarze, krytycy literatury, wydawcy, księgarze). PAL regulowała „ekonomię prestiżu” za pomocą nagród jako „mierników wartości literackiej” na kilka sposobów, m.in. tworzyła kanon najwybitniejszych pisarzy przez sam fakt swojego istnienia, ogłaszała i przyznawała nagrody literackie (samodzielnie lub z innymi instytucjami), a jej członkowie wspierali tworzenie innych nagród literackich i zasiadali w ich jury. Wyniki badań nad tymi sposobami regulowania „ekonomii prestiżu” przez PAL pozwolą pogłębić naszą wiedzę o instytucjach, mechanizmach i praktykach dynamizujących polskie życie literackie w latach 30. XX w.

Słowa kluczowe: Polska Akademia Literatury (1933–1939), nagrody literackie Polskiej Akademii Literatury (1933–1939).

1. Stan badań

Działalność Polskiej Akademii Literatury – instytucji utworzonej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 29 września 1933 r.¹, a zawieszonej decyzją

¹ PAL działała na mocy dwóch aktów prawnych: Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 września 1933 r. o Polskiej Akademii Literatury ogłoszonego w „Monitorze Polskim” z dn. 11 paź-

prezesa Wacława Sieroszewskiego z dn. 7 września w 1939 r.² – nie stała się do-
tąd przedmiotem pogłębionej refleksji naukowej. Dyskusję środowiskową na te-
mat zasadności powołania (lata 20. XX w.) i istnienia Akademii (lata 30. XX w.),
toczącą się na łamach prasy społeczno-kulturalnej, zamknęła definitywnie an-
kieta „Odrodzenia” z 1947 r.³, a negatywny stosunek powojennych władz do
ideologii i obozu sanacji spowolnił badania na temat tworzonych przez nią insty-
tucji kulturalnych. Pierwsze zestawienie bibliograficzne na temat Akademii zo-
stało opublikowane dopiero w 1963 r.⁴, a pionierskie i znakomicie udokumento-
wane studium monograficzne autorstwa Barbary Winklowej – dekadę później⁵.
Do dziś stanowi ono bazę źródłową dla redaktorów haseł słownikowych⁶ i twór-
ców późniejszych opracowań cząstkowych, autorstwa Małgorzaty Ptaśńskiej
(piszącej o udziale PAL w procesie upowszechniania czytelnictwa na prowincji)⁷,
Wojciecha Janoty (omawiającego rolę Wawrzynów przyznanych działaczom ślą-
skim w państwowej polityce uznawania odrębności kulturalnej Śląska przy jed-
noczesnym podkreślaniu jej znaczenia jako części kultury ogólnonarodowej)⁸
i Agaty Zawiszewskiej (analizującej polityczny i gospodarczy kontekst sporu
o Akademię)⁹.

Syntetyczny charakter artykułu Winklowej z jednej strony i cząstkowy cha-
rakter prac jej kontynuatorów z drugiej, udostępnienie czytelnikom zachowa-

dziennika 1933 r. (nr 234, rozdz. 254) oraz Ustawy z dnia 2 lipca 1937 r. o Polskiej Akademii
Literatury (Dz.U. RP nr 52, z dn. 4 lipca 1937 r., poz. 404) zwiększającej liczbę członków Akade-
mii z 15 do 21. Ten ostatni zapis nie został zrealizowany.

² W. Sieroszewski, *Dziennik (29 XI 1938 – 31 XII 1939)*, wybrał i przyg. do druku A. Lam, [w:] tegoż,
Dzieła, t. 20, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1963, s. 109.

³ *Czy wskrzesić Polską Akademię Literatury? Ankieta „Odrodzenia”*, „Odrodzenie” 1947, nr 10–16.

⁴ *Polska Akademia Literatury*, [w:] *Słownik współczesnych pisarzy polskich*, seria I, t. 1, red.
E. Korzeniewska i in., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963.

⁵ B. Winklowa, *Polska Akademia Literatury. „Nim ją reskrypt do życia powoła...”*, [w:] *O współ-
czesnej kulturze literackiej*, red. S. Żółkiewski, M. Hopfinger, t. 2, Zakład Narodowy im. Ossoliń-
skich, Wrocław 1973.

⁶ Np. A. Biernacki, *Polska Akademia Literatury*, [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklope-
dyczny*, t. 2, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1985; tenże, *Polska Akademia Li-
teratury*, [w:] *Literatura polska XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Państwowe Wy-
dawnictwo Naukowe, Warszawa 2000.

⁷ M. Ptaśńska, *Działalność Polskiej Akademii Literatury na polu propagandy czytelnictwa. Zarys
problematyki*, „Studia Kieleckie” 1992, nr 4(76); też, *Spór o Akademię*, „Studia Kieleckie” 1994,
nr 2(84); też, *Co z tą Akademią?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2002, nr 10.

⁸ W. Janota, *Akademicy w Katowicach. Glossy górnośląskie*, „Śląsk” 1996, nr 11.

⁹ A. Zawiszewska, *Niebezpieczne związki literatury i polityki. Na przykładzie Polskiej Akademii Li-
teratury*, [w:] *Metamorfozy społeczne*, t. 4: *Kultura i społeczeństwo II Rzeczypospolitej*, red.
W. Mędrzecki, A. Zawiszewska, Instytut Historii PAN, Warszawa 2012; też, *Spór o Polską Aka-
demię Literatury*, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań 2022.

nych fragmentów archiwum Polskiej Akademii Literatury¹⁰, publikacja dokumentów osobistych niektórych jej członków¹¹ i współpracowników¹² oraz świadków jej działalności¹³, inspirują i uzasadniają podjęcie badań mających na celu zwerfikowanie, pogłębienie i scalenie dotychczasowej wiedzy o Akademii – kulturowym charakterze jej działalności i wpływie wywieranym na międzywojenne życie literackie. Korzystając z typologii Davida Throsby’ego, można określić je roboczo mianem aktywności sprzęgającej wartości polityczne i ekonomiczne z kulturowymi (obejmującymi wartości symboliczne, estetyczne, duchowe i społeczno-historyczne¹⁴), świadomie podejmowanej przez Prezydium PAL, ale nie do końca rozumianej i docenianej przez władze państwa w latach 30. XX w.¹⁵

Jednym z najstarszych i najbardziej widocznych sposobów wywierania wpływu przez instytucje o charakterze akademickim jest ustanawianie i przyznawanie nagród. Również ten aspekt międzywojennego życia literackiego domaga się osobnego namysłu i monograficznego ujęcia, dotyczącego nie tylko laurów akademickich, lecz także wyróżnień ustanawianych przez władze państwowe, organy samorządowe, instytucje zrzeszające ludzi pióra itp. Obecnie dysponujemy jedynie maszynopisem *Dokumentacji nagród literackich przyznawanych w latach 1918–1939* opracowanej w latach 70. XX w. przez Magdalenę Boratyńską¹⁶ i stosownymi fragmentami monografii Stefana Żółkiewskiego *Kultura literacka 1918–1932*¹⁷; brakuje więc opracowań w rodzaju tych, które napisali dla

¹⁰ Materiały Polskiej Akademii Literatury w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie, rękopisy o sygnaturach od 11391 do 11399.

¹¹ W. Sieroszewski, *Dziennik...*; T. Żeleński (Boy), *Listy*, oprac. B. Winklowa, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972; K. Irzykowski, *Dziennik*, t. 2: 1916–1944, oprac. B. Górską, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001; tenże, *Listy 1897–1944*, zebrał i oprac. B. Winklowa, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1998; Z. Nałkowska, *Dzienniki*, t. 4: 1930–1939, cz. 1–2, oprac. H. Kirchner, Czytelnik, Warszawa 1988.

¹² M. Rusinek, *Opowieści niezmyślone dawne i nowe. Wspomnienia literackie*, t. 1, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1975; tenże, *Moja wieża Babel*, Pax, Warszawa 1982.

¹³ Np. S. Krzywoszewski, *Długie życie. Wspomnienia*, t. 2, Biblioteka Polska, Warszawa 1947; S. Lam, *Życie wśród wielu*, przyg. do druku A. Lam, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1968; J. Skotnicki, *Przy sztalugach i przy biurku. Wspomnienia*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1957; B. Żongołłowicz, *Dzienniki 1930–1936*, oprac. D. Zamojska, Przegląd Wschodni – Studium Europy Wschodniej, Warszawa 2004; J.K. Zamorski, *Dzienniki 1930–1939*, oprac. R. Litwiński, M. Sioma, Wydawnictwo LTW, Dziekanów Leśny 2011.

¹⁴ D. Throsby, *Ekonomia i kultura*, przeł. O. Siara, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010, s. 39.

¹⁵ J. Skotnicki, *Przy sztalugach i przy biurku...*, s. 295.

¹⁶ M. Boratyńska, *Dokumentacja nagród literackich przyznawanych w latach 1918–1939*, Warszawa 1973, Biblioteka Instytutu Badań Literackich PAN, mps o sygn. 1169, k. 5–9, 16 oraz karty nienumerowane.

¹⁷ S. Żółkiewski, *Kultura literacka 1918–1939*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1973, s. 63–131.

kultury literackiej po 1989 r. m.in. Przemysław Czapliński¹⁸, Grzegorz Jankowicz¹⁹ czy Agnieszka Budnik²⁰. Co istotne, materiał bibliograficzny w pracy Boratyńskiej ogranicza się do nazw nagród, dat ich przyznania i nazwisk laureatów oraz niepełnej recepcji prasowej, a w przypadku wyróżnień przyznawanych przez PAL informacje pochodzą głównie z jej *Roczników*²¹. Stanowią one dobry punkt wyjścia do dalszych badań, których roboczy plan pragnę przedstawić poniżej.

2. Plan badań

Polska Akademia Literatury powstała w tym samym stopniu dla realizacji „sacynacyjnego programu «upaństwowienia» literatury”²², co dla zaspokojenia ambicji i potrzeb środowiska literackiego. Skryzalizowany w okresie rządów braci Janusza i Wacława Jędrzejewiczów program kulturalny obozu piśsudczyków, zakładający m.in. sprawowanie i rozszerzanie „politycznej kontroli nad państwowym mecenatem w stosunku do literatury”²³, spotkał się w połowie drogi ze zdefiniowanymi w latach 20. XX w. postulatami ludzi pióra dotyczącymi uregulowania „ekonomii prestiżu” w dziedzinie literatury. Nazwą tą określił James English „system przyznawania i odbierania wartości, doceniania i odmawiania uznania”²⁴ w polu kultury artystycznej, którego integralnymi elementami są instytucje o charakterze akademickim, dyscyplinujące artystów i kontrolujące ich wytwory, oraz przyznawane przez nie w tym celu nagrody. Gremia tego rodzaju należą do kolektywnego i upolitycznionego systemu praktyk kulturowych mających na celu „wytwarzanie” sztuki jako „wartości kulturowej”. Sztuka – w omawianym tu przypadku: literatura – powstaje w wyniku „złożonych transakcji” między „indywidualnymi i instytucjonalnymi agentami o odmiennych kapitałach, zainteresowaniach i dyspozycjach”²⁵, czyli pisarzami, czytelnikami, krytykami i badaczami literatury, wydawcami, politykami, urzędnikami, sponsorami itp.

¹⁸ P. Czapliński, *Gry w prestiż*, [w:] J. English, *Ekonomia prestiżu*, przeł. P. Czapliński, Ł. Zaremba, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2013.

¹⁹ G. Jankowicz, *Piękni wygrani. Wpływ nagród na strukturę pola literackiego*, [w:] *Literatura polska po 1989 roku w świetle teorii Pierre’a Bourdieu*. Podręcznik, red. G. Jankowicz, Ha!art, Kraków 2015.

²⁰ A. Budnik, *Infrastruktura wartości. Nagrody literackie w Polsce po przełomie 1989 roku jako narzędzie wymiany kapitałów*, „Zarządzanie w Kulturze” 2020, z. 1.

²¹ *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1937; *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1937–1938*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1939.

²² S. Jaworski, *Od „Drogi” do „Pionu”. O kształtowaniu się sacynacyjnego programu „upaństwowienia” literatury*, „Rocznik Komisji Historycznoliterackiej” 1967, s. 105–146.

²³ S. Żółkiewski, *Kultura literacka...*, s. 162.

²⁴ J. English, *Ekonomia prestiżu*, s. 43.

²⁵ Tamże, s. 44.

Spojrzenie z tego punktu widzenia na działalność Polskiej Akademii Literatury pozwala dostrzec, że instytucja ta od momentu powstania stała się jednym z najważniejszych agentów działających w polskim systemie wytwarzania wartości literackich w latach 30. XX w. Jej powołanie zapoczątkowało bowiem zjawiska i procesy składające się na „ekonomię prestiżu” literackiego, które od kilku wieków regulowały już inne nowożytne akademie europejskie, z Akademią Francuską na czele. Warto tu wymienić najważniejsze, a mianowicie: negocjowanie między pisarzami i politykami składu akademii, jej fundamentów ekonomicznych, zakresu jej artystycznej i politycznej autonomii; oficjalne i nieoficjalne hierarchizowanie ludzi pióra; produkowanie literackich autorytetów, gwiazd i celebrytów; konstruowanie kanonów pisarzy i rankingów arcydzieł; centralizowanie i kontrolowanie możliwie największej liczby podmiotów uczestniczących w procesach produkcji, powielania, dystrybucji i popularyzacji literatury; inspirowanie procesów odśrodkowych, decentralizacyjnych, opozycyjnych, rywalizacyjnych, takich jak np. utworzenie Akademii Niezależnych w wyniku plebiscytu czytelników „Wiadomości Literackich”²⁶; inspirowanie publicystyki krytycznej wobec akademii i jej działań. Najbardziej dynamizujący wpływ na większość wyżej wymienionych zjawisk i procesów wywierały nagrody.

Jak wynika z wstępnej kwerendy bibliotecznej i archiwalnej na temat dziejów PAL, regulowanie „ekonomii prestiżu” literackiego poprzez nagradzanie odbywało się w różny sposób i na różnych poziomach, z których pięć najważniejszych zasygnalizuję poniżej. Każdy z poziomów wart jest osobnego namysłu, wymagającego ponownej lektury i zebrania informacji pochodzących z tak różnych źródeł, jak: opracowania na temat państwowej polityki kulturalnej jako systemu praktyk kulturowych „dotyczących głównie komunikacji społecznej, rozpowszechniania i zatrzymywania informacji, stwarzania warunków realizacji jednych, a przeciwdziałania realizacji innych wzorów kultury, celowego kształtowania świadomości i pamięci zbiorowej”²⁷; artykuły prasowe komentujące, popularyzujące i krytykujące różne aspekty działalności PAL; literatura dokumentu osobistego, czyli wspomnienia, pamiętniki, korespondencja pisarzy biorących udział w dyskusji o Akademii i objętych jej działaniami, szczególnie zaś tych, którzy ostatecznie zasiedli w akademickich fotelach, oraz tych, którzy zostali laureatami akademickich nagród. Zestawienie zdeponowanych w nich informacji pozwoliłoby zobaczyć konkursy i nagrody literackie PAL w ich ideowej, organizacyj-

²⁶ Zob. *Wielki plebiscyt czytelników „Wiadomości Literackich”. Akademia Niezależnych. Nagroda „Wiadomości Literackich” za najwybitniejszą książkę r. 1934*, „Wiadomości Literackie” 1934, nr 52/53; *Rozstrzygnięcie plebiscytu czytelników „Wiadomości Literackich”. „Kogo wybralibyśmy do Akademii Niezależnych, gdyby taka akademia powstała?”*, „Wiadomości Literackie” 1935, nr 6.

²⁷ S. Żółkiewski, *Kultura literacka...*, s. 63.

nej i finansowej złożoności, a ponadto w egzystencjalnym, zawodowym i towarzyskim kontekście życia codziennego ludzi pióra w latach 30. XX w.

Na pierwszym poziomie chodziłoby zatem o przyjrzenie się procesowi przyznawania nieoczywistego na pierwszy rzut oka rodzaju nagrody, a mianowicie ustanawianiu kanonu żyjących klasyków, których artystyczne mistrzostwo, etyczna postawa i intelektualne przywództwo nie budziło (lub budziło najmniej) wątpliwości. W latach 1905–1929 środowiskowe dyskusje o sposobach konwertowania niemierzalnych walorów estetycznych, postawy etycznej i duchowych zasług dla podtrzymania tożsamości narodowej w dobie zaborów na materialne wartości ekonomiczne, koncentrowały się wokół kilku projektów: Akademii Literatury autorstwa Wacława Grubińskiego, Centrali Literackiej autorstwa Stanisława Lama²⁸, Akademii Literackiej jako pisarskiej szkoły wyższej autorstwa Kazimierza Przerwy-Tetmajera²⁹, Izby Literackiej autorstwa Karola Irzykowskiego³⁰ i Akademii Literatury Polskiej autorstwa Stefana Żeromskiego³¹. Bez względu na różnice szczegółowe w ich programach czy statutach, wszystkie zakładały wybór grona złożonego z twórców najwybitniejszych, orzekającego i decydującego o kwestiach kluczowych dla pisarzy, nawet najbardziej „zawodowe” i „demokratyczne” projekty Lama i Irzykowskiego. Pod koniec lat 20. XX w. rozważane już były tylko dwa z nich: Żeromskiego i Irzykowskiego.

Promowany przez Karola Irzykowskiego demokratyczny projekt Polskiej Izby Literackiej, która jako instytucja o tymczasowym składzie powoływanym w wyniku demokratycznych wyborów przez różne środowiska literackie „lepiej nadawałaby się do roli dystrybutora państwowych środków finansowych”³², ostatecznie przegrał z opracowanym przez Stefana Żeromskiego jeszcze podczas pierwszej wojny światowej arystokratycznym projektem Akademii Literatury Polskiej jako instytucji reprezentacyjnej o stałym składzie. Pisarze opowiedzieli się więc za instytucją, do której już sam wybór postrzegali jako najwyższą nagrodę literacką. Działo się to niezależnie od wiązanych z nią nadziei ekonomicznych na to, że środowiskowa solidarność przełoży się na stałe miesięczne uposażenie dla kilku najstarszych i najbardziej zasłużonych pisarzy – akademików. Nadzieje te zresztą nie zostały spełnione przez rząd i do końca epoki międzywojennej pisarze byli grupą zawodową, która nie posiadała ustawowego prawa do emerytury, lecz tylko w wyjątkowych przypadkach – prawo ubiegania się o tzw. dar z łaski,

²⁸ S. Lam, *Organizacja pracy literackiej*, Księgarnia Akademicka, Lwów 1917.

²⁹ K. Przerwa-Tetmajer, *Akademia literatury polskiej*, „Kurier Warszawski” 1919, nr 59; przedr. „Gazeta Warszawska” 1919, nr 63; „Goniec Krakowski” 1919, nr 58.

³⁰ K. Irzykowski, *Zamiast Akademii – Izba*, „Robotnik” 1928, nr 98; tenże, *Polska Rada (Izba) Literacka*, „Robotnik” 1928, nr 131.

³¹ S. Żeromski, *Projekt Akademii Literatury* [1918], [w:] tegoż, *Dzieła*, red. S. Pigoń, wstęp H. Markiewicz, *Pisma różne*, t. 2 *Pisma literackie i krytyczne*, Czytelnik, Warszawa 1963.

³² S. Żółkiewski, *Kultura literacka...*, s. 162.

a akademicy nie pobierali stałych pensji, lecz tylko diety za posiedzenia. Nie zmieniło to wszakże myślenia pisarzy o fotelu akademickim jako najwyższej nagrodzie literackiej.

Nie podważał go również polityczny charakter aktu założycielskiego Polskiej Akademii Literatury. Świadomość, że wszystkie europejskie akademie literackie funkcjonują na przecięciu polityki, ekonomii i sztuki (i/lub nauki) oraz że wskutek zmian na rynku sztuki nowoczesne państwo stało się po 1918 r. jedynym liczącym się mecenasem, była bowiem powszechna wśród uczestników międzywojennego życia artystycznego i przez wielu z nich akceptowana³³. Taki stan rzeczy wynikał nie tylko z szacunku polskich artystów i naukowców do modelu Akademii Francuskiej, która – jak pisał Karol Wiktor Zawodziński – była „niewyznanym wzorem naszej przyszłej akademii”³⁴, lecz również z węższego i szerszego kontekstu historycznego: lokalnej polskiej tęsknoty za własnymi instytucjami państwowymi po dekadach politycznego niebytu na mapie Europy i ogólnoeuropejskich tendencji do łączenia sztuki z propagandą wartości pozaartystycznych³⁵ („zbliżenia lub nawet symbiozy między światem sztuki i maszyną państwową”³⁶).

Następnie, na drugim poziomie regulowania „ekonomii prestiżu” literackiego, chodziłoby o przyjrzenie się procesowi ustanawiania własnych nagród i wypracowywania zasad ich przyznawania przez PAL jako centralną instytucję reprezentującą środowisko i pośredniczącą w jego kontaktach z władzą państwową. Statut Akademii Francuskiej oraz utworzonych później na jej modłę, m.in. szwedzkiej czy włoskiej, rozważane były podczas konsultacji literatów z politykami i urzędnikami ministerialnymi przed utworzeniem PAL, a po jej powołaniu – stanowiły punkt odniesienia dla twórców jej regulaminu. Wszystkie one uwzględniały przyznawanie nagród literackich jako wyznaczników i mierników prestiżu zawodowego. Element ten znalazł się więc w *Regulaminie Polskiej Akademii Literatury* zatwierdzonym 10 lutego 1935 r. przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Paragraf 1 punkt 7 określa, że Akademia „opiekuje się literatami polskimi, polskim życiem literackim, wyróżnia i odznacza utwory wybitne, przyznaje nagrody i stypendia literatom, pracującym w kraju i zagranicą i ogłasza konkursy”³⁷. Dla realizacji tych zadań powołano sześć stałych

³³ A. Chmielewska, *W służbie państwa, społeczeństwa i narodu. „Państwowotwórczy” artyści plastycy w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2006, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, s. 29–48.

³⁴ K.W. Zawodziński, *Akademia a dezorientacja*, „Wiadomości Literackie” 1931, nr 11, s. 2.

³⁵ Cz. Madajczyk, *Klerk czy intelektualista zaangażowany? Świat polityki wobec twórców kultury i naukowców europejskich w pierwszej połowie XX wieku*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1999, s. 69–352.

³⁶ J. Stempowski, *Literatura w okresie wielkiej przebudowy*, [s.n.], Wilno 1935, s. 18.

³⁷ *Regulamin Polskiej Akademii Literatury*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Warszawa 1937, s. 241. Paragraf 1, punkt 7.

komisji i sekcji, m.in. pięcioosobową „Sekcję wyróżniania dzieł literackich”³⁸, która „biorąc pod uwagę całą współczesną produkcję literacką, ocenia dzieła wybitne i przedstawia na ogólnym zebraniu wnioski co do przyznawania odznaczeń i nagród”³⁹.

Utworzenie PAL automatycznie spowodowało zmianę regulaminu państwowych nagród artystycznych przyznawanych od lat 20. XX w. przez Ministra WRIOP. Do 1933 r. Minister przyznawał bowiem tylko jedną państwową nagrodę w dziedzinie literatury; od 1934 r. już dwie⁴⁰: Nagrodę Literacką Ministra WRIOP dla „wybitnego żyjącego pisarza polskiego za całokształt działalności literackiej ze szczególnym uwzględnieniem tej działalności z ostatniego pięciolecia”⁴¹ (w wysokości 7000 zł) oraz Nagrodę Polskiej Akademii Literatury dla Młodych, czyli pisarzy w wieku do lat trzydziestu „za najwybitniejsze dzieło literackie, opublikowane czy to w książce, czy czasopismach, albo wystawione na scenie, w ciągu dwu poprzednich lat kalendarzowych”⁴² (w wysokości 3000 zł). Ten swoisty podział „kompetencji” w dziedzinie nagradzania między władzą państwową przyznającą „pisarzom o ustalonej zasłudze połączone z pomocą materialną honorowe wyróżnienie” i Akademią przyznającą Nagrodę Młodych jako „zachętę i pomoc w dalszej pracy [...] autorom, którzy dali już dowód wybitnego talentu, a nie mogą mieć jeszcze szans ubiegania się o tamtą główną nagrodę”⁴³, łączy poziom pierwszy i drugi. Oba bowiem – na pierwszym: samo powołanie Akademii, na drugim: przyznanie Akademii prawa do przyznawania nagrody o prestiżu niemal dorównującym prestiżowi nagrody państwowej – rozumieć można jako symbol uznania literatów (jako sprawujących władzę w dziedzinie Ducha) przez polityków (jako sprawujących władzę w świecie materii) za partnerów niemal równorzędnych. Utworzenie nagrody PAL dla młodych powitano więc początkowo „z uznaniem”⁴⁴.

Ustanawianie i przyznawanie nagród literackich przez PAL było najbardziej widoczną, a zarazem – jak się szybko okazało – najbardziej podatną na krytykę i najczęściej krytykowaną publicznie formą jej działalności. Działo się tak niez-

³⁸ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1934/35*, [w:] tamże, s. 221. Status i strukturę sekcji, zakres ich autonomii wobec prezydium, rytm pracy i sprawozdawczości porządkował § 13 *Regulaminu Polskiej Akademii Literatury*, tamże, s. 244.

³⁹ *Regulamin Polskiej Akademii Literatury*, §14, s. 244.

⁴⁰ Postanowienie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 grudnia 1933 r. w sprawie nagród artystycznych, ustanowionych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, „*Monitor Polski*” 1933, nr 296, poz. 327 (§ 1).

⁴¹ Statut Nagród artystycznych, ustanowionych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, „*Monitor Polski*” 1933, nr 296, poz. 327, (§ 2).

⁴² Wysokość nagród określał § 15.

⁴³ W. Rogowicz, *Pierwszy laureat Akademii Literatury*, „*Kurier Poranny*” 1934, nr 58, s. 3.

⁴⁴ Tamże.

leżnie od faktu, że wśród różnych form wyróżniania pisarzy przez PAL tylko Nagroda dla Młodych była konsekwentnie dotowana przez państwo przez cały okres istnienia instytucji, podczas gdy realizację innych zadań statutowych PAL, w tym przyznawanie innych nagród, uniemożliwiało jej permanentne niedoinwestowanie. Jedynie w pierwszym roku działalności Akademia zaznała względniego spokoju finansowego; od 1935 r. stałym motywem sprawozdań rocznych był brak funduszy tak dotkliwy, że w 1936 r. obniżono wysokość Nagrody PAL dla Młodych z 3000 zł do 2000 zł oraz zawieszono 10 rocznych stypendiów⁴⁵. Nagrodę PAL dla Młodych⁴⁶ otrzymali: w 1934 r. Michał Choromański za powieść *Zazdrość i medycyna* (wyd. 1, 1932), w 1935 r. Jalu Kurek za powieść *Grypa szaleje w Naprawie* (1934), w 1936 r. Światopełk Karpiński za zbiór *Trzyście wierzy* (1935), w 1937 r. Józef Łobodowski za tomik poetycki *Demonom nocy* (1936), w 1938 r. Stanisław Piętak za powieść *Młodość Jasia Kunefata* (1937), w 1939 r. Jerzy Andrzejewski za powieść *Ład serca* (1938).

Na trzecim poziomie regulowania „ekonomii prestiżu” literackiego warto zbadać okoliczności, w jakich PAL ogłaszała – samodzielnie lub w porozumieniu z agendami państwowymi, organizacjami pozarządowymi, podmiotami komercyjnymi – różne konkursy literackie, w których zwycięstwo oznaczało dla laureata uznanie za wartościowszego od pozostałych uczestników, za obiecującego uczestnika kulturowej wymiany, co – niezależnie od wysokości nagrody pieniężnej – niosło ze sobą obietnicę stałego zainteresowania wydawców, czytelników i krytyków, a więc zabezpieczenia ekonomicznego w – generalnie niepewnej – przyszłości „chudego literata”. Już w pierwszym roku działalności PAL zorganizowała „wielki konkurs dramatyczny na sztukę sceniczną”⁴⁷, którego jury przeczytało 287 utworów i przyznało ufundowane przez Ministra WRiOP nagrody: drugą w wysokości 3000 zł Jerzemu Ostrowskiemu za dramat *Bogoburcy*, trzecią w wysokości 2000 zł – Marii Jasnorzewskiej-Pawlikowskiej za komedię *Dowód osobisty Zebrzydowskich* („Mimo obfitego materiału, sąd konkursu nie uznał żadnej z nadesłanych sztuk za godną pierwszej nagrody”⁴⁸). Z kolei we współpracy z komercyjnym wydawnictwem Książnica Atlas Akademia rozpięła konkurs na powieść⁴⁹. Po lekturze 117 utworów jury konkursu, „złożone w połowie z zaproszonych gości i w połowie z członków Akademii”⁵⁰, nie przyznało nagrody pierwszej,

⁴⁵ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1935/36*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, s. 226; *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1936/37*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1937–1938*, s. 152.

⁴⁶ *Regulamin Nagrody PAL dla Młodych*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, s. 271–273.

⁴⁷ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1933/34*, s. 218–219.

⁴⁸ Tamże, s. 222.

⁴⁹ Tamże, s. 219, 223.

⁵⁰ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1935/36*, s. 225–226.

a tylko drugą w wysokości 1500 zł, która przypadła Hannie Malewskiej za *Żelazną koronę*. Jednocześnie Akademia czuwała nad konkursem na hymn państwowy, który „rozstrzygnięto negatywnie wobec braku utworów na odpowiednim poziomie literackim”⁵¹.

Na czwartym poziomie regulowania „ekonomii prestiżu” literackiego warto szukać odpowiedzi na pytanie, jak PAL wpływała na odnoszące się do pola literackiego decyzje innych organizacji zawodowych i społecznych oraz agend rządowych, samorządowych i miejskich, ponieważ akademicy zapraszani byli do prac w powoływanych przez nie komisjach i sądach konkursowych. Brali udział w pracach MWRiOP, m.in. w „komisji stypendiów literackich, komisji oceny książek dla młodzieży i komisji oceny podręczników”⁵²; zasiadali w jury „dużych” konkursów na nagrody literackie Warszawy, Grodna, Lublina⁵³ oraz konkursów mniejszych, np. publicystycznych rozpisanych przez Ligę Obrony Powietrznej Państwa czy Polskie Towarzystwo Krajoznawcze⁵⁴, konkursu na hymn sportowy ogłoszony przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przeposobienia Wojskowego („rozstrzygnięty negatywnie wobec braku utworów na odpowiednim poziomie literackim”⁵⁵); dla Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego opracowali „regulamin konkursów szkolnych, mających na celu krzewienie zamiłowania do literatury polskiej”⁵⁶. Akademia patronowała również wielu konkursom organizowanym przez inne instytucje, zrzeszenia, towarzystwa, m.in. konkursowi poetyckiemu Związku Peowiaków, konkursowi Związku Legionistów na hymn o kopcu Józefa Piłsudskiego (nierozstrzygnięty z powodu zgonu Marszałka)⁵⁷, konkursowi dramatycznemu Rady Organizacji Polaków z Zagranicy⁵⁸.

Na piątym poziomie regulowania „ekonomii prestiżu” można by zastanowić się nad motywami inicjowania i sposobami wspierania przez PAL starań podejmowanych przez inne środowiska czy osoby o ustanowienie kolejnych wyróżnień literackich, np. w latach 1936–1937 zabiegała o ufundowanie nagrody „dla pisarza kresów wschodnich im. Antoniego Malczewskiego”⁵⁹, a w 1939 r. ustanowiła z darowizny Tomasza Augusta Popławskiego, ówczesnego Prezesa Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego, „coroczną nagrodę za dzieło wyróżniające się piękną polszczyzną”⁶⁰ w wysokości 1000 zł.

⁵¹ Tamże, s. 226.

⁵² *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1934/35*, s. 224; *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1935/36*, s. 228; *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1937/38*, [w:] *Rocznik PAL. 1937–1938*, s. 158.

⁵³ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1935/36*, s. 227.

⁵⁴ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1934/35*, s. 224.

⁵⁵ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1935/36*, s. 226.

⁵⁶ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1934/35*, s. 223.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1933/34*, s. 219.

⁵⁹ *Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1936/37*, s. 156.

⁶⁰ *Regulamin Nagrody za dzieło napisane piękną polszczyzną*, [w:] *Rocznik PAL. 1937–1938*, s. 168.

Podsumowanie

Spośród wyżej wspomnianych poziomów regulowania „ekonomii prestiżu” literackiego przez PAL najściślej opracowane są poziomy czwarty i piąty, najlepiej – pierwszy i drugi. Faworyzowanie badawcze dwóch pierwszych poziomów ma tę przyczynę, że ogromna część naszej wiedzy o nich pochodzi ze źródeł prasowych – w obu przypadkach licznych i obszernych, co już samo w sobie stanowi wskazówkę, że uważane były przez ówczesnych twórców za kluczowe w „ekonomii prestiżu” zawodowego (a na pewno: otwarcie deklarowane, w pełni uświadamiane i wyraźnie dostrzegane przez wszystkich aktorów międzywojennego życia literackiego). Stan badań, zreferowany syntetycznie na początku niniejszego artykułu, odnosi się więc niemal w całości do poziomów pierwszego i drugiego. I one jednak zasługują na ponowne rozpatrzenie, a zwłaszcza na uzupełnienie wykorzystywanych dotąd danych prasowych informacjami pochodzącymi z literatury dokumentu osobistego i archiwów instytucji organizujących i dynamizujących pole literatury (o ile uszły cało z wojennej pożogi).

Przykładowo, interesujące wyniki przyniosło wstępne zestawienie materiału dotyczącego okoliczności przyznania pierwszej Nagrody dla Młodych Michałowi Choromańskiemu w 1935 r. Świadectwa prasowe i auto/biograficzne pozwalają zobaczyć to wydarzenie jako wynik subtelnej współ/działania i współ/zależności wielu aktorów ówczesnego życia literackiego, wśród których najważniejszym okazuje się sam pisarz – ambitnie, świadomie i konsekwentnie realizujący strategię rozpowszechniania własnej legendy biograficznej, współpracy z możliwie wieloma czasopismami o różnych programach ideowych oraz utrzymywania licznych kontaktów towarzyskich, emocjonalnych i intymnych z ludźmi, którzy wywierali realny wpływ na międzywojenne życie kulturalne. Skłania to do postawienia hipotezy, że nie tylko dzięki swym niewątpliwym walorom artystycznym *Zazdrość i medycyna* uznana została przez krytykę – z rzadką jednogłośnieścią – za dzieło wybitne⁶¹, w pełni zasługujące na Nagrodę PAL dla Młodych. Wyróżnieniu Choromańskiego nie przeszkodziła nawet sugestia o napisaniu *Zazdrości i medycyny* pod „wpływem” powieści Gunnara Gunnarssona⁶², czemu oficjalnie nie zaprzeczył, wypowiadając się w jednym z wywiadów o roli „wpływów literackich” w jego twórczości⁶³. Zweryfikowanie hipotezy wymaga dalszych ustaleń oraz porównania z wynikami analogicznych badań nad okolicznościami przyznania pozostałych Nagród PAL dla Młodych oraz innych wyróżnień akademickich.

⁶¹ Zob. zestawienie bibliograficzne głosów prasowych na temat *Zazdrości i medycyny*: *Michał Choromański*, [w:] *Słownik współczesnych pisarzy polskich*, t. 1, red. E. Korzeniewska, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963, s. 345–346.

⁶² K. Wyka, *Choromański i Gunnarsson*, „Pion” 1934, nr 8, s. 8.

⁶³ (Mi) [J. Migowa], *Rozmowa z M. Choromańskim*, „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1934, nr 61, s. 7.

Wyniki namysłu nad międzywojennymi nagrodami literackimi – w tym przypadku powoływanymi i przyznawanymi przez Polską Akademię Literatury – pozwolą pogłębić dotychczasową wiedzę o instytucjach, mechanizmach i praktykach wytwarzania sztuki jako „wartości kulturowej” oraz nagrodach jako jej „przelicznikach” wywierających dynamizujący wpływ na różnych aktorów międzywojennego życia literackiego, a pośrednio – przywrócić egzystencjalny konkret suchym informacjom o wyróżnieniach umieszczanym zwykle w ostatnich akapitach haseł biograficznych pisarzy.

Bibliografia

- Biblioteka Narodowa w Warszawie, Archiwum Polskiej Akademii Literatury, rkps. sygn. 11391–11399.
- Biernacki A., *Polska Akademia Literatury*, [w:] *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1985, s. 198–199.
- Biernacki A., *Polska Akademia Literatury*, [w:] *Literatura polska XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2000, s. 48.
- Boratyńska M., *Dokumentacja nagród literackich przyznawanych w latach 1918–1939*, Warszawa 1973, Biblioteka Instytutu Badań Literackich PAN, mps sygn. 1169.
- Budnik A., *Infrastruktura wartości. Nagrody literackie w Polsce po przełomie 1989 roku jako narzędzie wymiany kapitałów*, „Zarządzanie w Kulturze” 2020, z. 1, s. 39–50.
- Chmielewska A., *W służbie państwa, społeczeństwa i narodu. „Państwowotwórczy” artyści plastycy w II Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2006.
- Czapliński P., *Gry w prestiż*, [w:] J. English, *Ekonomia prestiżu*, przeł. P. Czapliński, Ł. Zaremba, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2013, s. 7–24.
- Czy wskrzesić Polską Akademię Literatury? Ankieta „Odrodzenia”*, „Odrodzenie” 1947, nr 10, s. 1; nr 11, s. 2; nr 13, s. 3; nr 14–15, s. 3; nr 16, s. 4–5.
- Irzykowski K., *Dziennik*, t. 2: 1916–1944, oprac. B. Górską, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2001.
- Irzykowski K., *Listy 1897–1944*, zebr. i oprac. B. Winklówą, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1998.
- Irzykowski K., *Polska Rada (Izba) Literacka*, „Robotnik” 1928, nr 131, s. 2.
- Irzykowski K., *Zamiast Akademii – Izba*, „Robotnik” 1928, nr 98, s. 2.
- Jankowicz G., *Piękni wygrani. Wpływ nagród na strukturę pola literackiego*, [w:] *Literatura polska po 1989 roku w świetle teorii Pierre’a Bourdieu. Podręcznik*, red. G. Jankowicz, Ha!art, Kraków 2015, s. 113–155.

- Janota W., *Akademicy w Katowicach. Glossy górnośląskie*, „Śląsk” 1996, nr 11, s. 79.
- Jaworski S., *Od „Drogi” do „Pionu”. O kształtowaniu się sanacyjnego programu „upaństwowienia” literatury*, „Rocznik Komisji Historycznoliterackiej” 1967, s. 105–146.
- Krzywoszewski S., *Długie życie. Wspomnienia*, t. 2, Biblioteka Polska, Warszawa 1947.
- Lam S., *Organizacja pracy literackiej*, Księgarnia Akademicka, Lwów 1917.
- Lam S., *Życie wśród wielu*, przyg. do druku A. Lam, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1968.
- Madajczyk Cz., *Klerk czy intelektualista zaangażowany? Świat polityki wobec twórców kultury i naukowców europejskich w pierwszej połowie XX wieku*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1999.
- (Mi) [Migowa J.], *Rozmowa z M. Choromańskim*, „Ilustrowany Kurier Codzienny” 1934, nr 61, s. 7.
- Michał Choromański, [w:] *Słownik współczesnych pisarzy polskich*, t. 1, red. E. Korzeniewska, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963, s. 344–346.
- Nałkowska Z., *Dzienniki*, t. 4: 1930–1939, cz. 1–2, oprac. H. Kirchner, Czytelnik, Warszawa 1988.
- Polska Akademia Literatury*, [w:] *Słownik współczesnych pisarzy polskich*, seria I, t. 1, red. E. Korzeniewska i in., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963, s. 98–101.
- Postanowienie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 grudnia 1933 r. w sprawie nagród artystycznych, ustanowionych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, „Monitor Polski” 1933, nr 296, poz. 327.
- Przerwa-Tetmajer K., *Akademia literatury polskiej*, „Kurier Warszawski” 1919, nr 59, s. 2–3; przedr. „Gazeta Warszawska” 1919, nr 63, s. 5; „Goniec Krakowski” 1919, nr 58, s. 5.
- Ptasińska M., *Co z tą Akademią?*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2002, nr 10, s. 42–44.
- Ptasińska M., *Działalność Polskiej Akademii Literatury na polu propagandy czytelnictwa. Zarys problematyki*, „Studia Kieleckie” 1992, nr 4(76), s. 97–104.
- Ptasińska M., *Spór o Akademię*, „Studia Kieleckie” 1994, nr 2(84), s. 61–69.
- Regulamin Nagrody PAL dla Młodych*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1937, s. 272–274.
- Regulamin Nagrody za dzieło napisane piękną polszczyzną*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1937–1938*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1939, s. 168.
- Regulamin Polskiej Akademii Literatury*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1937, s. 241–250.

- Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1937.
- Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1937–1938*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1939.
- Rogowicz W., *Pierwszy laureat Akademii Literatury*, „Kurier Poranny” 1934, nr 58, s. 3.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 1933 r. o Polskiej Akademii Literatury, „Monitor Polski” z dn. 11 października 1933 r. (nr 234, rozdz. 254).
- Rozstrzygnięcie plebiscytu czytelników „Wiadomości Literackich”. „Kogo wybralibyśmy do Akademii Niezależnych, gdyby taka akademia powstała?”*, „Wiadomości Literackie” 1935, nr 6, s. 1.
- Rusinek M., *Moja wieża Babel*, Pax, Warszawa 1982.
- Rusinek M., *Opowieści niezmyślane dawne i nowe. Wspomnienia literackie*, t. 1, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1975.
- Sieroszewski W., *Dziennik (29 XI 1938 – 31 XII 1939)*, wybrał i przyg. do druku A. Lam, [w:] tegoż, *Dzieła*, t. 20, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1963.
- Skotnicki J., *Przy sztalugach i przy biurku. Wspomnienia*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1957.
- Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1934/35*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1937, s. 225–229.
- Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1935/36*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1933–1936*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1937, s. 155–158.
- Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1936/37*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1937–1938*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1939, s. 151–154.
- Sprawozdanie z działalności Polskiej Akademii Literatury w roku 1937/38*, [w:] *Rocznik Polskiej Akademii Literatury. 1937–1938*, Polska Akademia Literatury, Warszawa 1939, s. 155–158.
- Statut Nagród artystycznych, ustanowionych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, „Monitor Polski” 1933, nr 296, poz. 327.
- Stempowski J., *Literatura w okresie wielkiej przebudowy*, [s.n.], Wilno 1935.
- Throsby D., *Ekonomia i kultura*, przeł. O. Siara, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010.
- Ustawa z dnia 2 lipca 1937 r. o Polskiej Akademii Literatury, Dz.U. RP nr 52, z dn. 4 lipca 1937 r., poz. 404.
- Wielki plebiscyt czytelników „Wiadomości Literackich”. Akademia Niezależnych. Nagroda „Wiadomości Literackich” za najwybitniejszą książkę r. 1934*, „Wiadomości Literackie” 1934, nr 52/53, s. 1.

- Winklowska B., *Polska Akademia Literatury*. „Nim ją reskrypt do życia powoła...”, [w:] *O współczesnej kulturze literackiej*, red. S. Żółkiewski, M. Hopfinger, t. 2, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1973, s. 275–314.
- Wyka K., *Choromański i Gunnarsson*, „Pion” 1934, nr 8, s. 8.
- Zamorski J.K., *Dzienniki 1930–1939*, oprac. R. Litwiński, M. Sioma, Wydawnictwo LTW, Dziekanów Leśny 2011.
- Zawiszewska A., *Niebezpieczne związki literatury i polityki. Na przykładzie Polskiej Akademii Literatury*, [w:] *Metamorfozy społeczne*, t. 4: *Kultura i społeczeństwo II Rzeczypospolitej*, red. W. Mędrzecki, A. Zawiszewska, Instytut Historii PAN, Warszawa 2012, s. 233–254.
- Zawiszewska A., *Spór o Polską Akademię Literatury*, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań 2022.
- Zawodziński K.W., *Akademia a dezorientacja*, „Wiadomości Literackie” 1931, nr 11, s. 2.
- Żeleński (Boy) T., *Listy*, oprac. B. Winklowska, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1972.
- Żeromski S., *Projekt Akademii Literatury* [1918], [w:] tegoż, *Dzieła*, red. S. Pigoń, wstęp H. Markiewicz, *Pisma różne*, t. 2: *Pisma literackie i krytyczne*, Czytelnik, Warszawa 1963, s. 31–75.
- Żongołowicz B., *Dzienniki 1930–1936*, oprac. D. Zamojska, Przegląd Wschodni – Studium Europy Wschodniej, Warszawa 2004.
- Żółkiewski S., *Kultura literacka 1918–1939*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1973.

Literary awards of the Polish Academy of Literature – status and research plan

Abstract

The article presents a plan for research on literary prizes awarded by the Polish Academy of Literature (PAL) between 1935 and 1939. Academies and prizes are considered key elements of the “economy of prestige” (James English’s term), that is, the collective and politicized system of cultural practices that “produce” art as “cultural value” as a result of many complex transactions between various actors in social life (e.g., politicians, officials, writers, literary critics, publishers, booksellers). PAL regulated the “economy of prestige” through awards as “measures of literary value” in several ways, including creating a canon of the most outstanding writers, announcing and awarding literary prizes (independently or with other institutions), and its members supporting the creation of other literary prizes and serving on their juries. The results of the study of these ways in which PAL regulated the “economy of prestige” will deepen our knowledge of the institutions, mechanisms and practices that dynamized Polish literary life in the 1930s.

Keywords: Polish Academy of Literature (1933–1939), literary awards of the Polish Academy of Literature (1935–1939).